

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН
ЮРИДИЧНА КЛІНІКА «ІСТИНА»

Л.Р. Наливайко
Р.З. Голобутовський
Ю.М. Тарасенко

ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ

**Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських занять**

*(для студентів 4 курсу денної форми навчання
юридичного факультету)*

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
Заслуженого юриста України
Л.Р. Наливайко*

Дніпро
2018

УДК 34(477)
Н 23

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
протокол №7 від 22.03.2018 р.*

Рецензенти: **Олійник В.М.**, голова Дніпропетровського окружного адміністративного суду, кандидат юридичних наук;
Оліфер В.І., директор Другого дніпровського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги

Наливайко Л.Р.

Н 23 Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять з навчальної дисципліни «Основи юридичної клінічної практики» (для студентів 4 курсу юридичного факультету) / Л.Р. Наливайко, Р.З. Голобутовський, Ю.М. Тарасенко. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 56 с.

Укладачі: **Наливайко Л.Р.**, проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;
Голобутовський Р.З., доцент кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;
Тарасенко Ю.М., викладач кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Викладено методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять з усіх тем відповідно до начального плану з дисципліни «Основи юридичної клінічної практики».

Для студентів та викладачів юридичних закладів вищої освіти.

УДК 34(477)

© Укладачі, 2018
© ДДУВС, 2018

З М І С Т

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	4
ВСТУП	5
ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ	7
ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ	12
ТЕМА 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ	16
ТЕМА 3. РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ЮРИСТА У ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ	19
ТЕМА 4. ДІЛОВОДСТВО ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ В ЮРИДИЧНІЙ КЛІНІЦІ	22
ТЕМА 5. ЮРИДИЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ. РОБОТА ЮРИСТА КОНСУЛЬТАНТА З ЕЛЕКТРОННИМИ БАЗАМИ ДАНИХ	26
ТЕМА 6. МЕТОДИКА ВИРІШЕННЯ ЗВЕРНЕНЬ З ПРАВОВИХ ПИТАНЬ	29
ТЕМА 7. МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ	33
ТЕМА 8. ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА У РІЗНИХ ІНСТИТУЦІЯХ	37
ТЕМА 9. ЗАХИСТ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ	41
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	45
ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	46
ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	47
РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ	49
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З КУРСУ ...	52

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ теми	Назви тем	Всього годин	Кількість годин за видами занять з викладачем					Самост.р. / індив.р.
			Всього	Лекцій	Семінарів	Практичн.	Модульний контроль	
1	Загальні засади та організація діяльності юридичної клініки	10	4	2	2			6
2	Нормативно-правове регулювання діяльності юридичної клініки	10	4	2	2			6
3	Роль професійної етики юриста у діяльності юридичної клініки	12	6	4	2			6
4	Діловодство та документування в юридичній клініці	10	4	2	2			6
5	Юридичне консультування. Робота юриста-консультанта з електронними базами даних	10	4	2	2			6
6	Методика вирішення звернень з правових питань	8	4	2		2		4
7	Методика складання процесуальних документів	8	4	2		2		4
8	Представництво інтересів клієнта у різних інституціях	8	4	2		2		4
9	Захист прав, свобод та інтересів клієнта під час виконання судового рішення	10	4	2		2		6
	Модульний контроль	2	2	-	-	0	2	
	Усього за семестр	90	40	20	10	8	2	50
	Форма підсумкового контролю	Залік						

ВСТУП

Мета дисципліни: проаналізувати, опрацювати та закріпити здобутки юридичної та клінічної практики, отримати навички роботи з правом на практиці. Вивчення даної дисципліни дозволить студентам набути практичні навички у виявленні юридичних фактів та їх формалізації у вигляді процесуальних доказів, складанні юридичних документів, наданні юридичних консультацій клієнтам (шляхом їхнього консультування) та вчинення певних юридично значимих дій на їхню користь на безоплатній основі.

навчальна – ознайомлення студентів зі специфікою навчальної дисципліни «Основи юридичної клінічної практики»; розгляд студентами загальних засад та організації діяльності юридичної клініки, ознайомлення студентів з роллю професійної етики у діяльності юридичної клініки, ознайомлення з правилами діловодства та документування в юридичній клініці, вивчення специфіки роботи юриста-консультанта в юридичній клініці тощо;

розвиваюча – формування у студентів таких рис, як самостійність, творчий підхід, креативність при розгляді студентами проблем і завдань, що надаються під час вивчення дисципліни «Основи юридичної клінічної практики»;

виховна – формування у студентів таких рис, як організованість, дисциплінованість під час виконання студентами практичних та індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Завдання: спрямовується на ознайомлення студентів зі специфікою навчальної дисципліни «Основи юридичної клінічної практики»; основною метою є формування у студентів цілісного уявлення про основні закони функціонування та розвитку юридичної клінічної практики в Україні, усвідомлення студентами ролі та місця юридичних клінік у сфері надання юридичних послуг, спрямування на підготовку студентів як якісно нових фахівців у галузі юриспруденції.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

1) на понятійному рівні:

- поняття юридичного клінічного руху в Україні;
- основні поняття етапів становлення юридичного клінічного руху у світі та Україні;
- поняття та зміст професійної етики юрисконсульта юридичної клініки;

– поняття методики складання процесуальних документів тощо.

2) на фундаментальному рівні:

- особливості дисципліни, її основні поняття;
- особливості організації праці в юридичній клініці;
- організацію надання кваліфікованої відповіді клієнту юридичної клініки, особливості формування позиції по справі, формування альтернативних варіантів вирішення звернення;
- напрямки удосконалення системи надання юридичних послуг в Україні тощо.

3) на практично-творчому рівні:

- вміти надавати письмову відповідь клієнту;
- готувати документи непроцесуального характеру;
- готувати процесуальні документи;
- складати та оголошувати промову захисника під час судових дебатів;
- складати скаргу на дії виконавця під час неналежного виконання судового рішення.

вміти:

1) на репродуктивному рівні:

- працювати як з нормативними актами внутрішнього законодавства так і з міжнародними актами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України та іншими міжнародними актами, а також тлумачити їх відповідно до конкретних обставин.

2) на алгоритмічному рівні:

- формувати власну точку зору по конкретній справі.

3) на евристичному рівні:

- на рівні відтворення правильно оцінювати сутність та зміст конкретних правових явищ (ситуацій), орієнтуватися в чинному законодавстві.

4) на творчому рівні:

- використовувати свої внутрішні якості у підвищенні ефективності професійної діяльності, досліджувати правові явища, формувати індивідуальну позицію тощо.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ:

1. Бородін І.Л. Деякі концептуальні положення юридичної клініки у практичному становленні майбутніх фахівців-правників. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. № 2. С. 18-22.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
3. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
4. Гришко Є.М. Примусове виконання рішень юрисдикційних органів як складова правоохоронної функції держави. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/DeBu/2009-1/doc/4/06.pdf>
5. Гугнін О. Етика ділової людини. Київ: Атіка, 1995. 40 с.
6. Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії. 2-ге вид. Київ: КНТ, 2008. 788 с.
7. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 2-3. Ст.27.
8. Іванницький С. Принципи адвокатури. *Юридична Україна*. 2015. № 10-12. С. 117-130.
9. Клименко О.М. Вплив конституційної юрисдикції на розвиток статусу адвоката в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2015. № 2. С.62-68.
10. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.11.2005 № 2747-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української УРСР від 07.12.1984 № 80731-10. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. Ст. 1122.
12. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
13. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
14. Кримінальний процес. Загальна частина (альбом схем): навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 144с.
15. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88

16. Питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/465-2014-%D0%BF>

17. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.

18. Правила адвокатської етики. Схвалено Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури при Кабінеті Міністрів України 17.11.2012 р. Адвокатура в Україні. Київ, 2012. 50 с. URL: <http://tomorrowlawyer.org/pravyla-advokatskoji-etiki-u-zakono/>

19. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-17. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

20. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 05.07.2012 *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

21. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-19. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

22. Про внесення змін до форми акта надання безоплатної вторинної правової допомоги та додатків до нього: Наказ Міністерства юстиції України від 30.04.2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0518-15> (дата звернення: 17.03.2017).

23. Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 02.07.2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12>

24. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України від 30.04.2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>

25. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>

26. Про затвердження Порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/8-2012-%D0%BF>

27. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання бе-

зоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-%D0%BF>

28. Про затвердження Порядку роботи громадської приймальні з надання безоплатної первинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 21.09.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1114-11>

29. Про затвердження Порядку та критеріїв залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 15.06.2012. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0987-12>

30. Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі: Наказ Міністерства юстиції України від 25.02.2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0337-14>

31. Про затвердження Типового положення про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0474-12>

32. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу: Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 № 592. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2365.

33. Про затвердження форм документів, що використовуються під час проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 15.10.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1727-12>

34. Про затвердження форми акта надання безоплатної вторинної правової допомоги та додатків до нього: Наказ Міністерства юстиції України від 16.10.2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1281-14>

35. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 394/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

36. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

37. Про утворення Координаційного центру з надання правової допомоги та ліквідацію Центру правової реформи і законопроектних робіт

при Міністерстві юстиції: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/504-2012-%D0%BF>

38. Святоцька В. Основоположні стандарти і принципи організації та діяльності адвокатури у міжнародному просторі. *Право України*. 2015. № 12. С. 83-91.

39. Сенчак І.І. Проблеми законодавчого визначення статусу юридичних клінік в Україні. *Адвокат*. 2012. №11(146). С. 40-44.

40. Сібільов Д.М. Генетичні ознаки виконавчого провадження в системі цивільної юрисдикції. *Юрист України*. 2011. № 2. С. 34-38.

41. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському З'їзді Асоціації юридичних клінік України. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/urid_kliniky/normatyvna_baza/sdu_k_12032018.pdf

42. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

43. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

44. Черненко З.С. Юридична клініка як форма підготовки студентів-правників: на прикладі викладання медичного права. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 3(28). С. 68-74.

45. Щербак С.В. Зміст виконавчого процесу. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pvuabs/2011_2/05_02_05.pdf.

46. Юрасов А.В. Адвокат. Процесуальні права згідно діючого законодавства України. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2012. 307 с.

47. Яновська О.Г. Проблемні питання формування етико-психологічних якостей прокурорів та адвокатів в процесі професійного навчання. *Часопис КУП*. 2011. № 2. С. 267-271.

48. Яновська О.Г. Психологічний вплив як чинник ефективної діяльності прокурора та адвоката в змагальному кримінальному судочинстві. *Часопис КУП*. 2011. № 3. С. 257-260.

Інтернет-ресурси:

1. <http://www.president.gov.ua/> - Офіційний сайт Президента України;
2. <http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної Ради України;
3. <http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал Кабінету Міністрів України;
4. <http://vkksu.gov.ua/> – Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
5. <http://reestr.court.gov.ua> – Офіційний сайт єдиного державного реєстру судових рішень України";
6. <http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/all/sites.htm> – перелік серверів державних органів на сайті Верховної Ради України;
7. <http://www.scourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Верховного Суду України;
8. <http://www.minjust.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства юстиції України;
9. <http://www.constcourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Конституційного Суду України;
10. <http://www.cvk.ukrpack.net/> – Офіційний сайт Центральної виборчої комісії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ

Семінарське заняття – 2 год.

План

1. Юридичні клініки: історія становлення та розвитку у світі та в Україні.
2. Мета і завдання діяльності юридичної клініки.
3. Нормативно-правова база діяльності юридичної клініки.
4. Загальні засади діяльності юридичної клініки.
5. Юридична клінічна освіта в Україні: значення практичної складової для підготовки майбутніх юристів.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки сьогодні юридичні клініки існують у всіх високорозвинених правових державах. Вони виконують часто різні завдання і мають суттєві відмінності та особливості. Відрізняється також і структура юридичних клінік. Одні створені при вузі і на його базі, інші працюють відокремлено.

Юридична клініка, як заклад, виникла в результаті переосмислення методики підготовки майбутніх юристів. Практика традиційного навчання на юридичних факультетах засвідчувала, що викладання теорії правових наук, навіть найкращими спеціалістами, не може забезпечити всього комплексу знань і, особливо, навчити студентів застосовувати їх у практичній роботі.

Надзвичайно важливу роль відіграють завдання юридичної клініки. Бо саме з них розвиваються принципи її діяльності, зокрема, безоплатність, гуманізм, добровільність, рівноправність.

Юридичні клініки, залежно від методів роботи з клієнтами, поділяються на ті, що працюють з клієнтами безпосередньо та ті, що не працюють з клієнтами безпосередньо. За спеціалізацією юридичні клініки поділяються на: спеціалізовані юридичні клініки; неспеціалізовані юридичні клініки.

Метою діяльності юридичної клініки є: підвищення рівня практичних знань, умінь і навичок студентів юридичних спеціальностей; забез-

печення доступу представників соціально вразливих груп суспільства до правової допомоги; формування правової культури громадян; підготовка та навчання студентів у дусі дотримання поваги до принципів верховенства права, справедливості і людської гідності; розширення співробітництва вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців-юристів, із судовими, правоохоронними органами, органами юстиції, державної влади і місцевого самоврядування, з іншими установами та організаціями; у впровадження в навчальний процес елементів практичної підготовки студентів-правників у сфері юридичних послуг.

Надайте визначення таких понять:

юридична клініка, історія становлення юридичних клінік, мета діяльності юридичної клініки, завдання діяльності юридичної клініки, загальні засади діяльності юридичної клініки, види юридичних клінік, спеціалізовані юридичні клініки, неспеціалізовані юридичні клініки, клієнт, правова культура, правова допомога.

Скласти схеми:

- ✓ Історія становлення юридичного клінічного руху у світі.
- ✓ Історія становлення юридичного клінічного руху в Україні.
- ✓ Завдання діяльності юридичної клініки.
- ✓ Нормативно-правова база функціонування юридичної клініки.
- ✓ Мета діяльності юридичної клініки.
- ✓ Функції юридичної клініки.
- ✓ Принципи діяльності юридичної клініки.
- ✓ Найбільш успішні юридичні клініки сучасної України.

Тематика рефератів:

- *«Сучасні підходи щодо розуміння діяльності юридичної клініки вищого навчального закладу».*
- *«Модель функціонування сучасної української юридичної клініки вищого навчального закладу».*
- *«Юридична клініка вищого навчального закладу: передумови виникнення».*
- *«Еволюція розвитку юридичного клінічного руху в європейських державах та Україні».*
- *«Юридична клініка: історія становлення».*
- *«Юридична клініка: поняття, принципи та характерні риси».*

- «Види юридичних клінік».
- «Місце та роль прикладної дисципліни «Основи юридичної клінічної практики» в науковому пізнанні та практиці».
- «Специфіка діяльності юридичних клінік».
- «Україна: сучасний стан юридичної клінічної освіти».

Перелік літератури до вивчення теми:

1. Бородін І.Л. Деякі концептуальні положення юридичної клініки у практичному становленні майбутніх фахівців-правників. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. № 2. С. 18-22.
2. Галай А. Становлення юридичної освіти в Україні та у деяких інших країнах світу. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4. С. 39-48.
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Лоджук М.Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 328 с.
5. Поляков А.О. Юридична клінічна освіта: історичний досвід і сучасність. *Педагогічний дискус*. 2010. № 8. С. 185-190.
6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-17. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
7. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 05.07.2012 *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.
8. Про затвердження Порядку роботи громадської приймальні з надання безоплатної первинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 21.09.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1114-11>
9. Про затвердження Порядку та критеріїв залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 15.06.2012 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0987-12>.
10. Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі: Наказ Міністерства юстиції України від 25.02.2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0337-14>
11. Про затвердження Типового положення про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2012. URL:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0474-12>

12. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу: Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 № 592. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2365.

13. Про затвердження форм документів, що використовуються під час проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 15.10.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1727-12>

14. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 394/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

15. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

16. Савчин М.В., Менджул М.В., Навроцький В.В. Основи юридичної клінічної практики: навч.-метод. посіб. Ужгород. 125 с.

17. Самарін А.М. До питання визначення теоретико-правового статусу юридичних клінік в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. № 1. С. 27-29.

18. Святоцька В. Основоположні стандарти і принципи організації та діяльності адвокатури у міжнародному просторі. *Право України*. 2015. № 12. С. 83-91.

19. Сенчак І.І. Проблеми законодавчого визначення статусу юридичних клінік в Україні. *Адвокат*. 2012. № 11 (146). С. 40-44.

20. Соколенко О.Л. Юридична клініка в право освітній діяльності. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vamsup_2009_1_6.pdf

21. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському З'їзді Асоціації юридичних клінік України. URL: https://www.naiou.kiev.ua/files/urid_kliniky/normatyvna_baza/sduk_12032018.pdf

22. Черненко З.С. Юридична клініка як форма підготовки студентів-правників: на прикладі викладання медичного права. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 3 (28). С. 68-74.

ТЕМА 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ

Семінарське заняття – 2 год.

План

1. Конституція України як основний закон.
2. Аналіз Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 02 червня 2011 р.
3. Аналіз наказу Міністерства юстиції України від 21.09.2011 р. № 3047/5 про затвердження Порядку роботи громадської приймальні з надання безоплатної первинної правової допомоги.
4. Аналіз наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу» від 03 серпня 2006 р. № 592.
5. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському З'їзді Асоціації юридичних клінік України (протокол № 02 від 19 червня 2014 р.).

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки однією з важливих умов для здійснення юридичної клінічної практики є досконале знання сучасного законодавства.

Нормативно-правова база діяльності юридичної клініки – це сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, на якій базується вся діяльність юридичних клінік. Варто виокремити, що при наданні консультацій, юрисконсульт також керується усією нормативно-правовою базою держави. Треба знати, що за відсутності будь-якої спеціалізації робота клініки проводиться у всіх напрямках правової допомоги. Спеціалізовані ж клініки займаються розглядом і вивченням певних категорій справ.

Водночас, є чимало проблем, які необхідно вирішити для ефективного функціонування та розвитку юридичних клінік України. Насамперед, необхідно внести зміни до ряду нормативно-правових актів, що дозволило б зараховувати години роботи викладачів та студентів в юридичній клініці до юридичного стажу. Нагальною залишається потреба розробки окремого нового положення про організацію та проведення практики студентів вищих юридичних вузів та факультетів України. Необхідною умовою є також доведення до відповідності європейським стандартам діяльність юридичних клінік в Україні.

Надайте визначення таких понять:

джерело права, юридична сила, Конституція України, закони України, акти органів виконавчої влади, спеціалізація, нормативно-правова база, категорії справ, юридична практика, юридичний стаж, стандарти діяльності юридичних клінік.

Скласти схеми:

- ✓ Види безоплатної правової допомоги.
- ✓ Види безоплатної первинної правової допомоги.
- ✓ Види безоплатної вторинної правової допомоги.
- ✓ Структура центрів та бюро з надання безоплатної вторинної правової допомоги.
- ✓ Особи, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу.
- ✓ Світові стандарти діяльності юридичних клінік.

Тематика рефератів:

- «Нормативно-правова база діяльності юридичної клініки».
- «Методи побудови структури юридичної клініки».
- «Підходи, які використовуються для побудови організаційної структури діяльності юридичної клініки».
- «Фактори, які впливають на формування роботи юридичної клініки».
- «Процес формування юридичного клінічного руху».
- «Правові засади організації діяльності юридичної клініки».
- «Безоплатна первинна та вторинна правова допомога: поняття та співвідношення».
- «Пропозиції вдосконалення діяльності юридичних клінік в Україні».
- «Інноваційні методи надання первинної правової допомоги»

Перелік літератури до вивчення теми:

1. Бородін І.Л. Деякі концептуальні положення юридичної клініки у практичному становленні майбутніх фахівців-правників. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. № 2. С. 18-22.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Оніщук М.В. Науково-практичний коментар до Закону України «Про безоплатну правову допомогу». Київ: КП-Сервіс, 2012. 100 с.

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-17. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
5. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 05.07.2012 *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.
6. Про затвердження Порядку роботи громадської приймальні з надання безоплатної первинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 21.09.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1114-11>
7. Про затвердження Порядку та критеріїв залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 15.06.2012 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0987-12>.
8. Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі: Наказ Міністерства юстиції України від 25.02.2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0337-14>.
9. Про затвердження Типового положення про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0474-12>
10. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу: Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 № 592. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2365.
11. Про затвердження форм документів, що використовуються під час проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 15.10.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1727-12>
12. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 394/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
13. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
14. Святоцька В. Основоположні стандарти і принципи організації та діяльності адвокатури у міжнародному просторі. *Право України*. 2015. № 12. С. 83-91.
15. Сенчак І.І. Проблеми законодавчого визначення статусу юридичних клінік в Україні. *Адвокат*. 2012. № 11 (146). С. 40-44.

16. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському З'їзді Асоціації юридичних клінік України. URL: https://www.naiaau.kiev.ua/files/urid_kliniky/normatyvna_baza/sdu_k_12032018.pdf

17. Черненко З.С. Юридична клініка як форма підготовки студентів-правників: на прикладі викладання медичного права. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 3 (28). С. 68-74.

ТЕМА 3. РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ЮРИСТА У ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ

Семінарське заняття – 2 год.

План

1. Загальні уявлення про етику.
2. Професійна етика юриста: види, особливості, значення.
3. Професійна етика юриста-консультанта юридичної клініки.
4. Етичний кодекс юридичної клініки.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки вчення про моральні основи юридичної діяльності, моральні якості представників юридичної професії та моральні відносини, що складаються у процесі її здійснення є актуальними в наш час. Складовими юридичної етики є слідча, судова, прокурорська, адвокатська етика, етика нотаріуса та етика юрисконсульта.

Етика юридичної клініки є складовою професійної юридичної етики, яка визначає професійний стандарт діяльності юридичної клініки. Правила етики в юридичних клініках закріплені в Етичному кодексі юридичної клініки в Україні, схваленому Асоціацією юридичних клінік України.

Взаємовідносини між учасниками юридичної клініки базуються на основі поваги, довіри, співпраці та взаємодопомоги. Учасник юридичної клініки не повинен обговорювати з іншими учасниками обставини, що стосуються особистого життя клієнтів, їх матеріального стану, походження, національної належності та інших обставин, які не мають відношення до суті доручення.

Учасник юридичної клініки не може вдаватись до критики рівня знань і кваліфікацій іншого учасника юридичної клініки.

Надайте визначення таких понять:

юридична етика, моральні основи, моральні якості, моральні відносини, слідча етика, судова етика, прокурорська етика, адвокатська етика, етика нотаріуса, етика юрисконсульта, етика діяльності консультанта юридичної клініки, взаємовідносини між учасниками юридичної клініки.

Скласти схеми:

- ✓ Професійна етика юриста: види.
- ✓ Особливості професійної етики юриста.
- ✓ Юрист-консультант юридичної клініки: моральні основи юридичної діяльності.
- ✓ Юридична етика слідчого.
- ✓ Юридична етика прокурора.
- ✓ Юридична етика адвоката.
- ✓ Юридична етика судді.
- ✓ Юридична етика нотаріуса.
- ✓ Роль етики в діяльності юридичної клініки.
- ✓ Види взаємовідносин між суб'єктами юридичної клініки.
- ✓ Етичний кодекс юридичної клініки України. Основні положення.
- ✓ Основні етичні принципи діяльності юридичної клініки.
- ✓ Основні етичні категорії в діяльності юридичної клініки.
- ✓ Роль професійної юридичної етики в діяльності юридичної клініки.

Тематика рефератів:

- *«Загальні уявлення про етику. Професійна етика юриста».*
- *«Складові юридичної етики: слідча, судова, прокурорська, адвокатська етика».*
- *«Професійна етика нотаріуса та юрисконсульта».*
- *«Особливості професійної етики юриста».*
- *«Правила адвокатської етики. Історія виникнення, нормативні акти».*
- *«Стандарти діяльності юридичних клінік України».*
- *«Учасники юридичної клініки: проблематика взаємовідносин».*
- *«Професійна та загальна етика юриста. Співвідношення».*
- *«Роль етики в діяльності юридичних клінік».*
- *«Етичний кодекс юридичної клініки».*

Перелік літератури до вивчення теми:

1. Бородин І.Л. Деякі концептуальні положення юридичної клініки у практичному становленні майбутніх фахівців-правників. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. № 2. С. 18-22.
2. Гугнін О. Етика ділової людини. Київ: Атіка, 1995. 40 с.
3. Етичний кодекс юридичної клініки в Україні. URL: 2005. <http://pravo.legalspace.org/?news=380&lang=ukr>
4. Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії. 2-ге вид. Київ: КНТ, 2008. 788 с.
5. Лозовой В.О., Петришин О.В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
6. Овсяннікова О. Професійна етика суддів та працівників суду, що впливає на формування громадської думки. *Підприємництво, господарство та право*. 2016. № 8. С. 196-200.
7. Правила адвокатської етики. Схвалено Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури при Кабінеті Міністрів України 17.11.2012 р. Адвокатура в Україні. Київ, 2012. 50 с. URL: <http://tomorrowlawyer.org/pravy-la-advokatskoyi-etiki-u-zakono/>
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-17. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
9. Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі: Наказ Міністерства юстиції України від 25.02.2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0337-14>.
10. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу: Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 № 592. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2365.
11. Святоцька В. Основоположні стандарти і принципи організації та діяльності адвокатури у міжнародному просторі. *Право України*. 2015. № 12. С. 83-91.
12. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському З'їзді Асоціації юридичних клінік України. URL: https://www.nai.au.kiev.ua/files/urid_kliniky/normatyvna_baza/sdu_k_12032018.pdf
13. Тацій Л. Етика судді та особливості її нормативної регламентації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 1 (76). С. 75-85.
14. Яновська О.Г. Проблемні питання формування етико-

психологічних якостей прокурорів та адвокатів в процесі професійного навчання. Часопис КУП. 2011. № 2. С. 267-271.

15. Яновська О.Г. Психологічний вплив як чинник ефективної діяльності прокурора та адвоката в змагальному кримінальному судочинстві. Часопис КУП. 2011. № 3. С. 257-260.

ТЕМА 4. ДІЛОВОДСТВО ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ В ЮРИДИЧНІЙ КЛІНІЦІ

Семінарське заняття – 2 год.

План

1. Діловодство та документування в діяльності організацій.
2. Загальні засади діловодства.
3. Класифікація документів.
4. Специфіка діловодства та документування в юридичній клініці.
5. Діловодство та документування в юридичній клініці «Істина» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки діяльність юридичної клініки обов'язково включає в себе роботу з документами. Документ — це матеріальна форма відображення, поширення, використання і зберігання інформації, яка надає їй юридичної сили. Документ може фіксуватися не тільки на папері, а й на магнітних чи інших носіях, кіно-, відео- та фото. Характерною особливістю документу є те, що він матеріалізується лише у письмовій формі. Документ, як правило, створюється за певним зразком-формуляром. Складові документу називаються реквізитами (заголовок, адресат, текст, підпис, дата тощо). Саме реквізити надають документам юридичної значущості. Існують певні вимоги до складання та оформлення документів. Так, документ не повинен суперечити чинному законодавству (слід звернути увагу на останні зміни у процесуальному законодавстві), має бути достовірним, відповідати призначенню, формі, в ньому неприпустимі юридичні, логічні і граматичні помилки. Документ обов'язково укладається і завіряється уповноваженою особою.

Робота з документами не може виконуватись епізодично або несистематизовано. Від її якісного виконання залежить ефективність діяль-

ності будь-якої організації, в тому числі юридичної клініки. Саме тому від визначення документа як окремого носія інформації слід перейти до поняття діловодства як більш систематизованої діяльності.

Надайте визначення таких понять:

діловодство, документування, документообіг, управлінські документи, організаційні документи, розпорядчі документи, довідково-інформаційні документи, контрактні документи, процесуально-правові документи, загальні та спеціалізовані документи, внутрішні документи, зовнішні документи, вхідні й вихідні документи, стандартні та індивідуальні документи, первинні й вторинні документи, публічні документи, приватні документи.

Скласти схеми:

- ✓ Процес підготовки документу.
- ✓ Складові елементи документу.
- ✓ Основи документування у діяльності юридичної клініки.
- ✓ Механізм процесу організації документування.
- ✓ Основні принципи діловодства.
- ✓ Державні стандарти оформлення документів.
- ✓ Правила ведення справи в юридичній клініці «Істина» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.
- ✓ Класифікація документів.
- ✓ Вимоги до складання та оформлення документів.
- ✓ Документи організаційно-управлінського характеру у юридичній клініці.

Тематика рефератів:

- *«Діловодство та документування в діяльності юридичної клініки».*
- *«Загальні засади діловодства юридичної клініки».*
- *«Консультант як суб'єкт діловодства та документування в юридичній клініці».*
- *«Етапи процесу документування».*
- *«Специфіка діловодства та документування в юридичній клініці «Істина» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ».*
- *«Основи сучасного діловодства та його функції».*
- *«Сучасне документування».*
- *«Сутність діловодства».*

➤ «Методичний базис діловодства та документування».

Перелік літератури до вивчення теми:

1. Бородін І.Л. Деякі концептуальні положення юридичної клініки у практичному становленні майбутніх фахівців-правників. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. № 2. С. 18-22.
2. Деякі питання документування управлінської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 55-2018-п. *Офіційний Вісник України*. 2018. № 23. Ст. 170.
3. Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії. 2-ге вид. Київ: КНТ, 2008. 788 с.
4. Іванова Т.В., Піддубна Л.П. Діловодство в органах державного управління та місцевого самоврядування: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 360 с.
5. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/465-2014-%D0%BF>
7. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 05.07.2012 *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.
8. Про внесення змін до форми акта надання безоплатної вторинної правової допомоги та додатків до нього : Наказ Міністерства юстиції України від 30.04.2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0518-15>
9. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України від 30.04.2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>
10. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>
11. Про затвердження Порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі: Постанова Кабінету Мі-

ністрів України від 11.01.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/8-2012-%D0%BF>

12. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-%D0%BF>

13. Про затвердження Порядку та критеріїв залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 15.06.2012. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0987-12>

14. Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі: Наказ Міністерства юстиції України від 25.02.2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0337-14>

15. Про затвердження форм документів, що використовуються під час проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги : Наказ Міністерства юстиції України від 15.10.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1727-12>

16. Про затвердження форми акта надання безоплатної вторинної правової допомоги та додатків до нього: Наказ Міністерства юстиції України від 16.10.2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1281-14>

17. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 394/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

18. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 №2657-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

19. Прокопець Л.В. Діловодство як складова управлінської діяльності. Економіка та держава. 2017. № 4. С. 61-63.

20. Юридична клініка. Збірка нормативно-правових актів з організації діяльності / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Фенікс, 2014. 126 с.

ТЕМА 5. ЮРИДИЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ. РОБОТА ЮРИСТА-КОНСУЛЬТАНТА З ЕЛЕКТРОННИМИ БАЗАМИ ДАНИХ

Семінарське заняття – 2 год.

План

1. Загальні засади юридичного консультування.
2. Юридичне консультування як основний напрям діяльності юридичної клініки.
3. Спеціалізація юрисконсультів в юридичній клініці.
4. Етапи роботи над справою.
5. Поняття офісу та офісної техніки: необхідні елементи для роботи юридичної клініки.
6. Доступні бази даних для комплексного консультування: види та способи користування.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки консультування клієнта є ключовим етапом роботи над справою. У багатьох справах консультування не є завершальним етапом роботи, особливо коли йдеться про судове представництво. У такій ситуації справи часто проходять кілька етапів консультування.

Проте значення консультування полягає у тому, що саме у ньому найяскравіше виявляється та послуга, заради отримання якої звернувся клієнт до юридичної клініки. Останнього ж мало цікавить, наскільки вдало пройшла співбесіда і чи достатньо інформації отримав юрист-консультант, як юрист-консультант аналізував справу, як виробляв позицію. Клієнта цікавить лише результат, який він отримає уже в процесі надання консультації.

Консультування є складовою частиною діяльності будь-якого юриста. Консультування – це особливий вид інтелектуальної та практичної взаємодії юриста і клієнта, з допомогою якої юрист сприяє клієнту в прийнятті рішень.

Надайте визначення таких понять:

юридичне консультування, загальні засади юридичного консультування, спеціалізація, етапи роботи над справою, офіс, офісна техніка,

бази даних, практична взаємодія юриста і клієнта, прийняття юридичного рішення.

Скласти схеми:

- ✓ Види юридичного консультування.
- ✓ Методи юридичного консультування.
- ✓ Етапи підготовки консультантів в юридичній клініці до надання консультації.
  - ✓ Етапи роботи над справою.
  - ✓ Етапи документального оформлення наданої консультації в юридичній клініці «Істина» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.
- ✓ Характерні риси організаційної структури юридичного консультування.
  - ✓ Електронні бази законодавства.
  - ✓ Офісна техніка юриста.

Тематика рефератів

- «Юридичне консультування як основний напрям діяльності юридичної клініки».
- «Методи побудови структури юридичного консультування».
- «Підходи, які використовуються для покращення обслуговування клієнта».
- «Фактори, які впливають на визначення стратегії юридичного консультування».
- «Тактика реалізації прийнятого рішення юристом».
- «Характеристика етапу консультування клієнта».
- «Види юридичного консультування».
- «Правові засади юридичного консультування».
- «Підготовка до надання консультацій проблемним клієнтам».
- «Усне та письмове консультування клієнта».

Перелік літератури до вивчення теми:

1. Василенко М.Є. Структурогенез професійних особливостей юридичного консультування. *Науковий Вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013. № 6-2. С. 20-25.
2. Василенко М.Є. Юридичне консультування у контексті нової парадигми освіти. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, осві-*

ті, науці, економіці та бізнесі. С. 29-31. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2664>

3. Галай А. Спеціалізація юридичних клінік в Україні: QUO VADIS? *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 1. С. 10-18.

4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, №21-22. Ст. 144.

5. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.

6. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 2-3. Ст.27.

7. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.11.2005 № 2747-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української УРСР від 07.12.1984 № 80731-10. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. Ст. 1122.

9. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

10. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

11. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

12. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.

13. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-17. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

14. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 05.07.2012 *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

15. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-19. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

16. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 394/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

17. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

18. Спеціалізація юриста як важливий інструмент професійної діяльності. URL: https://lawyer.ua/articles/spets_al_zats_ua_yurista_yak_vazhliivy_nstrument_profes_yno_d_yalnost.html

19. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському З'їзді Асоціації юридичних клінік України (протокол № 02 від 19.06.2014 р.). URL: https://www.naiau.kiev.ua/files/urid_kliniky/normatyv_na_baza/sduk_12032018.pdf

20. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

21. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

22. Юридичне інтерв'ювання та консультування. URL: https://stud.com.ua/51045/pravo/yuridichne_intervuyuvannya_konsultuvannya

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ТЕМА 6. МЕТОДИКА ВИРІШЕННЯ ЗВЕРНЕНЬ З ПРАВОВИХ ПИТАНЬ

Практичне заняття – 2 год.

План

1. Особливості збору інформації юристом-консультантом юридичної клініки.
2. Особливості обрання стратегії і тактики у справах юристом-консультантом.
3. Особливості опрацювання галузевих та комплексних справ.
4. Способи альтернативного вирішення юридичних звернень.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки найпоширенішою методикою аналізу справи та вироблення по ній позиції, є методика, що охоплює чотири етапи: аналіз фактичних обставин справи; аналіз правової основи; аналіз доказів; вироблення позиції по справі.

Правозастосовувальна діяльність починається із встановлення фактичних обставин справи. Адже саме факти вплинуть на визначення правової позиції по справі, і від них залежатиме успішне вирішення справи.

Юридичні факти (події та дії) мають чіткі територіально-часові характеристики та певне фактичне вираження і зміст. Проте, коли факти стають предметом професійної діяльності юриста вони, як правило, залишаються в минулому. Таким чином, юрист-консультант як правило, працює не з фактами як такими, а з їх описом, тобто з уявою про факти та інформацією про них.

Факти описують клієнти, розповідаючи про свою проблему, а також вони встановлюються при ознайомленні юриста-консультанта з матеріалами справи (в тому числі документами). Таким чином, фактичні обставини справи, які аналізує юрист -консультант, містять як об'єктивні, так і суб'єктивні елементи, та передаються від носія інформації до об'єкту пізнання в певній описовій формі.

Як можна проаналізувати фактичні обставини справи? Насамперед необхідно вивчити всю наявну інформацію та відповісти на п'ять запитань: Коли? Де? Хто? Що? Як? (за яких обставин?) вчинив. Відповіді на ці запитання в розповідній формі складуть короткий опис справи яку юристи ще називають версією (фабулою) справи.

В процесі складання версії справи, виходячи із поставлених запитань необхідно за допомогою фактичних обставин справи встановити (підтвердити) таке: час події (дії), місце події (дії), учасників події (дії), суть (зміст) події, обставини події.

Складаючи версію справи, потрібно відрізнити факти від оціночних понять, думок та уявлень для того, щоб опис фактів не був підмінений суб'єктивним уявленням про картину події. Аналізуючи фактичні обставини справи, які стали складовими її версії, юристу-консультанту слід пам'ятати, що вони завжди вміщуватимуть певне співвідношення об'єктивних і суб'єктивних елементів. Наявність суб'єктивних елементів у змісті фактичних обставин справи обумовлена тим, що в процесі сприйняття фактів реальної дійсності людина свідомо і несвідомо відбирає лише частину інформації, обумовлену її суб'єктивним життєвим досвідом, фізичним і емоційним станом, системою цінностей.

Надайте визначення таких понять:

інформація, збір інформації, аналіз фактичних обставин справи, аналіз правової основи, аналіз доказів, вироблення позиції по справі, стратегія по справі, тактика у справі, вирішення звернень, альтернативні вирішення звернень.

Скласти схеми:

- ✓ Особливості збору інформації юристом-консультантом юридичної клініки.
- ✓ Механізми процесу організації складання та аналізу документів.
- ✓ Тактики у юридичних справах.
- ✓ Співвідношення галузевих та комплексних справ.
- ✓ Альтернативні вирішення юридичних звернень.
- ✓ Етапи аналізу справи.
- ✓ Процес аналізу фактичних обставин по справі.
- ✓ Види доказів у юридичній справі.
- ✓ Процес вироблення позиції по справі.

Тематика рефератів

- *«Докази: поняття, види, шляхи збору».*
- *«Порядок попереднього ознайомлення з матеріалами юридичної справи».*
- *«Процедура надання юридичної консультації».*
- *«Стратегія і тактика під час вирішення юридичних питань».*
- *«Письмове оформлення консультації клієнту за письмовим зверненням: порядок та вимоги».*
- *«Підготовка юридичних документів по справі в юридичній клініці «Істина» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ».*
- *«Вимоги до оформлення та змісту документів непроцесуального характеру».*
- *«Аналіз фактичних обставин по справі».*
- *«Сучасні можливості збору інформації юристом».*
- *«Альтернативні шляхи вирішення юридичних звернень».*

Перелік літератури до вивчення теми:

1. Бондаренко-Зелінська Н.Л. Впровадження способів альтернативного вирішення правових спорів. Міжнародне приватне право: розвиток і гармонізація. С. 165-169. URL: [http://www.univer.km.ua/statti/1.bondarenko-zelinska_n.l._vprovadzheniya_sposobiv_alternativnoho_vyrishennya_pravo_vykh_sporiv_\(adr___alternative_dispute_resolution\).pdf](http://www.univer.km.ua/statti/1.bondarenko-zelinska_n.l._vprovadzheniya_sposobiv_alternativnoho_vyrishennya_pravo_vykh_sporiv_(adr___alternative_dispute_resolution).pdf)
2. Вознюк Н. Альтернативні способи вирішення господарсько-

правових спорів. *Юридична Україна*. 2013. № 10. С. 80-83.

3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, №21-22. Ст. 144.

4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.

5. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 2-3. Ст.27.

6. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.11.2005 № 2747-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української УРСР від 07.12.1984 № 80731-10. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. Ст. 1122.

8. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

9. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

10. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

11. Крисань Т.Є. Медіація як альтернативний спосіб вирішення правових конфліктів у цивільному судочинстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 2. С. 127-129.

12. Лоджук М.Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 328 с.

13. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.

14. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-17. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

15. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 05.07.2012 *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

16. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-19. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

17. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 394/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

18. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-12.

Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650.

19. Серета О.Г. Медіація (посередництво) як альтернативний спосіб вирішення трудового спору. *Право та інновації.* 2017. № 2 (18). С. 38-45.

20. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському З'їзді Асоціації юридичних клінік України (протокол № 02 від 19.06.2014 р.). URL: https://www.naiou.kiev.ua/files/urid_kliniky/normatyv_na_baza/sduk_12032018.pdf

21. Ткачук О.С. Судові та альтернативні способи вирішення приватних юридичних конфліктів: міжнародний досвід і українські перспективи. *Науковий Вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2015. № 18. С. 22-25.

22. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

23. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

ТЕМА 7. МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ

Практичне заняття – 2 год.

План

1. Поняття та види юридичних документів.
2. Загальна характеристика юридичних документів.
3. Засоби оформлення юридичних документів.
4. Етапи роботи зі складання документу.
5. Поняття процесуальних документів, їх ознаки та види.
6. Структура, призначення та роль процесуальних документів у роботі правника.
7. Правила складання процесуальних документів.
8. Вимоги до оформлення та змісту процесуальних документів згідно зі змінами у процесуальному законодавстві.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки процесуальне документування має свою мето-

дику. Методика складання процесуальних документів включає вивчення змісту процесуальних документів, закономірностей їх складання, науково обгрунтовані рекомендації з найбільш швидкому і якісному виготовленню процесуальних актів відповідно до вимог принципу законності.

Під методикою складання процесуальних документів розуміється певна сукупність конкретних методів, прийомів і способів, рекомендованих для підготовки, розробки та написання процесуальних актів.

Загальним положенням методики складання процесуальних актів є вивчення та з'ясування змісту і необхідних складових елементів відповідного документа. Спочатку вивчаються вимоги закону до змісту підготовлюються акта, потім з'ясовуються рекомендації щодо складення цього акта в навчальній, науковій та іншій спеціальній юридичній літературі (монографії, підручники, навчальні посібники, зразки процесуальних актів, різноманітні відомчі вказівки і огляди, судова і слідча практика тощо).

Надайте визначення таких понять:

юридичний документ, процесуальний документ, вимоги до складання процесуального документа, реквізити документа, законність, обгрунтованість, вмотивованість, процесуальний акт, логічність процесуального акта, визначеність процесуального акта, повнота процесуального акта.

Скласти схеми:

- ✓ Юридичні документи: види.
- ✓ Методика складання процесуального документа.
- ✓ Підготовка юридичних документів.
- ✓ Правила оформлення юридичних документів.
- ✓ Ознаки процесуальних документів.
- ✓ Структура процесуальних документів.
- ✓ Вимоги до оформлення та змісту процесуального документа.
- ✓ Наслідки недотримання вимог до оформлення процесуального документа.

Тематика рефератів

- *«Методика складання процесуальних документів»*
- *«Відмінності документів процесуального та не процесуального характеру».*
- *«Вимоги до процесуальних документів».*
- *«Вимоги до різних юридичних документів (на вибір студентів)».*

та)».

- «Вимоги до складання позовної заяви».
- «Особливості роботи з документами цивільно-правового характеру».
- «Особливості роботи з документами кримінально-правового характеру».
- «Особливості роботи з документами господарського-правового характеру».
- «Особливості роботи з документами адміністративно-правового характеру».
- «Типові помилки під час складання процесуального документу»
- «Наслідки недотримання вимог до оформлення процесуальних документів».

Перелік літератури до вивчення теми

1. Алфьоров С.М., Міщенко С.М., Татаров О.Ю., Фаринник В.І. Збірник вірців процесуальних документів та коментарі до них. / за заг. ред. В.І. Сліпченка. Київ: ТОВ «АРТ-Дизайн», 2012. 196 с.
2. Гиляка О.С. Юридичний документ: особливості та законодавче регулювання. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 3 (78). С. 165-172.
3. Гиляка О.С. Юридичний документ: поняття, особливості, види: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 238 с.
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, №21-22. Ст. 144.
5. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
6. Загорецька О. Основні етапи проходження вихідного документа. *Діловодство та документообіг*. 2013. № 9 (32). С. 3-13.
7. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 2-3. Ст. 27.
8. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.11.2005 № 2747-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української УРСР від 07.12.1984 № 80731-10. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. Ст. 1122.

10. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
11. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
12. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
13. Лукашевич В.Г., Шинкаренко І.Р., Куратченко М.В. Практикум зі складання процесуальних документів: навч. посіб. Дніпро: Ліра ЛТД, 2017. 308 с.
14. Павлик П.М. Процесуальна документація: навч. посіб. / П.М. Павлик, Ж.В.Удовенко, Т.М. Кілічава. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 464 с.
15. Перунова О.М. Деякі аспекти документування у процесуальній формі цивільного судочинства. *Форум права*. 2015. № 1. С. 245-249.
16. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.
17. Посібник з написання судових рішень у цивільному і кримінальному судочинстві. Київ: Ваіте, 2016. 206 с. URL: [http://www.nsj.gov.ua/files/1485510942Opinion_writing_civil_and_criminal_matters%20\(27.01.2017\).pdf](http://www.nsj.gov.ua/files/1485510942Opinion_writing_civil_and_criminal_matters%20(27.01.2017).pdf)
18. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-17. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
19. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 05.07.2012 *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.
20. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-19. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.
21. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 394/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
22. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
23. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському З'їзді Асоціації юридичних клінік України (протокол № 02 від 19.06.2014 р.). URL: https://www.nai.au.kiev.ua/files/urid_kliniky/normatyv_na_baza/sduk_12032018.pdf
24. Терела Г.В. Юридична техніка та складання процесуальних документів: навч. посіб. Полтава: ПУЕТ, 2016. 213 с.

25. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

26. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

27. Цимбал П.В., Іщенко А.В. Складання кримінальнопроцесуальних документів у досудовому провадженні. К.: , 2013. с.

ТЕМА 8. ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА У РІЗНИХ ІНСТИТУЦІЯХ

Практичне заняття – 2 год.

План

1. Поняття та значення представництва інтересів.
2. Правове регулювання представництва інтересів клієнта.
3. Повноваження суб'єктів представництва: представника і особи, яку представляють.
4. Фізичні та юридичні особи як представники у різних інституціях.
5. Особи, які не можуть бути представниками.
6. Вимоги до особи-представника інтересів клієнта в різних інстанціях.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки приймаючи доручення у судовій справі захисник повинен бути впевненим у своїй компетенції по суті справи. Обставинами, що можуть перешкоджати у веденні справи, є такі, що унеможливають займати захисникові неупереджену позицію у справі: 1) підстави для відводу, конфлікт інтересів, особиста заінтересованість у результаті вирішення спору, зайнятість в інших процесах; 2) несумісність із особистою честю представника прийняття ним доручень, якщо він вже висловлював свою позицію, яка є протилежна тому розумінню закону, яке лежить в основі вирішення справи.

При обранні справи представник повинен враховувати особливості доручень, які здійснював інший представник у цій справі. Також представник повинен враховувати неприпустимість застосування негідних методів набуття справи: самореклама, перехоплювання клієнтів, вербу-

вання клієнтури шляхом направлення листів із викликом для ведення переговорів у офіс та оформлення доручення у справі.

Вирішення питання про можливість прийняття доручення клієнта здійснюється виходячи від фактичних матеріалів та доказів у цій конкретній справі, а також з урахуванням його етичного аспекту.

У ході здійснення своїх функцій представник повинен враховувати принаймні такі елементи для побудови вірної правової позиції у справі: 1) законність спірного інтересу; 2) наявність необхідних доказів у справі; 3) юридична перспектива справи; 4) моральний аспект справи.

При оцінці законності спірного інтересу представник повинен виходити з того, чи забезпечується його захист правовими засобами, чи має він безпосередній зв'язок із нормами права. Наявність необхідних доказів у справі залежить від того, чи належними засобами вони закріплені і чи не будуть вони викликати сумнів перед судом в зв'язку із тим, що вони можуть бути фальсифіковані тощо.

Насамкінець, з урахуванням особливостей справи представник при формулюванні предмета вимог, що ставляться перед судом повинен враховувати реальність виконання судового рішення, яке очікується у перспективі. Таким чином, важливо сформулювати не лише правову позицію у справі, а також виважено сформулювати предмет позову перед судом.

З моральної точки зору представник клієнта повинен суворо дотримуватися законних методів ведення його захисту у суді. Інколи процесуальні методи, що пропонує клієнт, неприйнятні з моральної сторони, зокрема оголошення відомостей про стан здоров'я, особисте життя іншої сторони у справі.

Надайте визначення таких понять:

представництво інтересів, правове регулювання, повноваження суб'єктів представництва, фізичні особи, юридичні особи, особи, які не можуть бути представниками, вимоги до особи-представника, справа, предмет вимог, правова позиція, предмет позову, судові рішення.

Скласти схеми:

- ✓ Правові засади представництва інтересів клієнта.
- ✓ Види представництв.
- ✓ Види суб'єктів представництва.
- ✓ Права та обов'язки представників.
- ✓ Вимоги до особи-представника.
- ✓ Особи, які не можуть бути представниками.

- ✓ Сучасні повноваження прокуратури стосовно представництва.
- ✓ Права та обов'язки представника у суді
- ✓ Представництво на підставі договору.
- ✓ Ведення захисту у суді представником особи: етичні норми.

Тематика рефератів

- *«Правове регулювання представництва інтересів клієнта».*
- *«Процедури оформлення представництва».*
- *«Представництво інтересів клієнта у різних інстанціях».*
- *«Законність надання повноважень представникові за усною заявою».*
- *«Вимоги до особи – представника інтересів клієнта в різних інстанціях».*
- *«Довіреність: поняття, зміст та обсяг повноважень, які отримує представник».*
- *«Документи, які є підставою для представництва інтересів».*
- *«Реалізація прийнятої позиції представником: стратегія і тактика».*
- *«Підготовка юридичних документів по справі представником особи. Процедури звернення до державних органів».*
- *«Особливості представництва інтересів клієнта у суді».*
- *«Особливості сучасного представництва органами прокуратури»*

Перелік літератури до вивчення теми:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, №21-22. Ст. 144.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 2-3. Ст. 27.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.11.2005 № 2747-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української УРСР від 07.12.1984 № 80731-10. *Відомості Верховної Ра-*

ди Української РСР (ВВР). 1984. № 51. Ст. 1122.

6. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

9. Кухнюк Д.В. Теоретико-правові засади процесуального представництва інтересів учасників господарських правовідносин. *Право і громадянське суспільство*. 2014. № 1. С. 109-120.

10. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.

11. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-17. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

12. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 05.07.2012 *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

13. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-19. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

14. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 394/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

15. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

16. Рязанцева Н. Правове регулювання законного представництва в законодавстві України. С. 287-289. URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Pravove%20reguliubannia%20zaconnogo%20predstabitstva%20v%20zaconodavstvi%20Ucraini.pdf

17. Семенюк А.О. Роль та значення представництва у трудовому праві. *Форум права*. 2013. № 4. С. 334-338.

18. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському З'їзді Асоціації юридичних клінік України (протокол № 02 від 19.06.2014 р.). URL: https://www.nai.au.kiev.ua/files/urid_kliniky/normatyv_na_baza/sduk_12032018.pdf

19. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

20. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-

41, 42. Ст. 492.

21. Цюра В. Концепція представництва в світлі положень сучасного цивільного та цивільного процесуального законодавства України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. № 90. С. 45-49.

22. Цюра В. Суб'єкти представницьких правовідносин. 2017. С. 87-90. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/4/20.pdf>

ТЕМА 9. ЗАХИСТ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

Практичне заняття – 2 год.

План

1. Захист прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб на всіх стадіях виконавчого провадження.
2. Юридичний супровід під час виконавчого провадження.
3. Оскарження рішень, дій (бездіяльності) державного та приватного виконавця.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки кінцевим етапом будь-якого процесу є реалізація рішення. На цьому етапі вирішуються питання щодо можливості добровільного виконання такого процесуального документу стороною чи необхідності звернення його до примусового виконання. У такому випадку юрист зобов'язаний роз'яснити особі, яка є відповідачем у справі, строки, передбачені для добровільного виконання рішення та наслідки застосування до неї заходів примусового виконання (зокрема, виникнення додаткових витрат, пов'язаних із реалізацією відповідних заходів посадовими особами державної виконавчої служби, звернення стягнення на майно боржника шляхом його арешту, вилучення та примусової реалізації).

На стадії виконання судового рішення у процесі юрист також має повідомити клієнту про можливість вжиття заходів з відстрочення, розстрочення виконання рішення, зміни чи встановлення способу й порядку виконання рішення шляхом звернення до суду, який видав таке рішення, з відповідною заявою та, за згодою клієнта, реалізувати такі процесуальні дії.

Крім того, за дорученням особи, що є стороною судового процесу, юрист може звернутися до суду зі скаргою у випадку, якщо рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого у такій справі, порушено права чи свободи такої особи.

Наведені вище права та обов'язки юриста у процесі не є вичерпними та в комплексі мають бути використані з метою досягнення результату, спрямованого на набуття, поновлення та захист порушених інтересів клієнта. Реалізація процесуальних дій з додержанням таких пріоритетних принципів діяльності юриста як дотримання законності, компетентність та добросовісність, конфіденційність інформації (що стала відома через супроводження процесу), неприпустимість конфлікту інтересів, мають бути принциповою позицією професійного правника.

Надайте визначення таких понять:

виконання судового рішення, стадії виконавчого провадження, сторони виконавчого провадження, представництво сторін у виконавчому провадженні, державний виконавець, добровільне виконання, примусове виконання, оскарження рішень, дій (бездіяльності) державного виконавця.

Скласти схеми:

- ✓ Стадії виконавчого провадження.
- ✓ Сторони виконавчого провадження.
- ✓ Повноваження приватних виконавців.
- ✓ Юридичний супровід під час виконавчого провадження.
- ✓ Шляхи оскарження рішень, дій (бездіяльності) державного виконавця.
- ✓ Представництво сторін у виконавчому провадженні: нормативна база.
- ✓ Процедура виконання судових рішень.
- ✓ Повноваження прокурора під час виконання рішення в порядку представництва.

Тематика рефератів

- *«Загальні умови та порядок здійснення виконавчого провадження».*
- *«Представництво сторін у виконавчому провадженні».*
- *«Правове регулювання представництва інтересів клієнта на стадії виконавчого провадження».*

- «Вимоги до учасників виконавчого провадження».
- «Добровільне виконання судового рішення».
- «Примусове виконання судового рішення».
- «Державний виконавець: повноваження та обов'язки».
- «Приватний виконавець: поняття та правовий статус»
- «Участь прокурора у виконавчому провадженні»
- «Оскарження рішень, дій (бездіяльності) державного та приватного виконавця».

Перелік літератури до вивчення теми:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, №21-22. Ст. 144.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
3. Загорулько Є.О. Оскарження рішень і дій органів державної виконавчої служби, пов'язаних із застосуванням заходів адміністративного примусу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 40. С. 18-22.
4. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 2-3. Ст. 27.
5. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.11.2005 № 2747-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української УРСР від 07.12.1984 № 80731-10. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. Ст. 1122.
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
8. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
10. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.
11. Порядок подачі скарги на дії (бездіяльність) державного виконавця. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_21280

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-17. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
13. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 05.07.2012 *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.
14. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-19. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.
15. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 394/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
16. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
17. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському З'їзді Асоціації юридичних клінік України (протокол № 02 від 19.06.2014 р.). URL: https://www.nai.au.kiev.ua/files/urid_kliniky/normatyv_na_baza/sduk_12032018.pdf
18. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
19. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Підготовка до семінарських занять допомагає глибше вивчити основні теми дисципліни «Основи юридичної клінічної практики», оволодіти вмінням самостійно працювати з Конституцією України, законами, іншими нормативно-правовими актами та спеціалізованою літературою.

Самостійна робота здійснюється у таких формах:

- виконання домашніх завдань;
- складання схем, таблиць з тем курсу «Основи юридичної клінічної практики»;
- підготовка наукових доповідей та рефератів з тем, зазначених в програмі курсу;
- складання процесуальних документів;
- робота як з нормативними актами внутрішнього законодавства, так і з міжнародними актами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та іншими міжнародними актами, а також тлумачення їх відповідно до конкретних обставин;
- доопрацювання матеріалів лекції шляхом пошуку додаткової спеціалізованої літератури та опрацювання нормативно-правових актів;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової спеціалізованої літератури;
- складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення.

Підготовка до семінарських занять передбачає вирішення ситуаційних задач з відповідної теми. Вирішення ситуаційних задач передбачає ретельне вивчення всіх питань семінарського заняття, ознайомлення з рекомендованою літературою, опрацювання та детальний аналіз нормативних джерел з відповідної теми.

Розглядаючи конкретне завдання, необхідно дослідити всі обставини казусу і чітко відповісти на поставлені після завдання питання. Відповіді мають носити розширений та обґрунтований характер, обов'язково із посиланням на норми того чи іншого нормативного акту, а також на монографічне або навчально-методичне джерело, яке використовувалося.

Складаючи схеми чи таблиці, необхідно ознайомитися зі всіма матеріалами відповідної теми, опрацювати нормативно-правові акти та іншу спеціалізовану літературу. Виклад матеріалу в схемах та таблицях повинен бути стислим, максимально інформованим. Текстову інформацію, що подано в схемах та таблицях, потрібно ретельно перевірити на

відсутність орфографічних, граматичних чи стилістичних помилок. Схеми, таблиці мають бути подані на електронному носії та у роздрукованому вигляді. Усі схеми повинні бути підписані і обов'язково сформовані в окрему папку.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Однією з форм організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи є індивідуальна робота студентів.

Індивідуальна робота студентів з дисципліни «Основи юридичної клінічної практики» може включати:

- написання наукових статей та тез наукових доповідей;
- участь у студентських конференціях, конкурсах, олімпіадах, наукових засіданнях, науково-практичних семінарах, колоквиумах тощо;
- участь у роботі студентського наукового гуртка з конституційного права України;
- анотацію прочитаної додаткової літератури з навчальної дисципліни, бібліографічний опис літератури;
- зібрання постатейного матеріалу та письмовий аналіз конституційного законодавства України;
- розробка мультимедійних презентацій у вигляді спеціально підготовленого слайд-шоу, де матеріал подається у вигляді схем, діаграм, статистичних даних тощо;
- написання наукових доповідей, рефератів та їх презентація на семінарських заняттях.

Вибір видів індивідуальної роботи здійснюється студентом за власними інтересами та попереднім узгодженням з викладачем. Тематику та форму індивідуальної роботи студент отримує на початку навчального року і здає роботу у визначені строки. Організацію, контроль та оцінювання якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснює науковий керівник. Індивідуальна робота подається на кафедру для перевірки до початку екзаменаційної сесії.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Принципи і види контролю знань студентів з дисципліни «Основи юридичної клінічної практики»

Контроль знань є складовою багатогранного навчального процесу в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ і являє собою організацію зворотного зв'язку як засобу управління навчально-виховним процесом.

Показники контролю знань студентів – основа для судження про результаті навчання та для вирішення таких питань, як ступінь опанування навчальної програми, переведення на наступний курс.

Результати контролю знань слугують основним показником, за яким оцінюється робота окремого студента, академічної групи, курсу, факультету в цілому, а також робота викладача.

За умови вірної організації контроль знань слугує і навчальним, виховним, організаційним, розвиваючим, методичним та іншим цілям.

Контроль знань ґрунтується на таких основних **принципах**:

- перевірка й оцінка знань студентів мають відображати рівень засвоєння знань та стимулювати студентів до досягнення нових успіхів;
- перевірка й оцінювання знань мають проводитися систематично, планово, у нерозривному зв'язку з усім процесом навчання; послідовно з поступовим ускладненням завдань, змісту й методики;
- перевірка й оцінювання знань здійснюються з урахуванням індивідуальних особливостей і особистих успіхів кожного окремого студента;
- диференціація оцінок має здійснюватися за заздалегідь визначеними об'єктивними критеріями;
- оцінка знань студента повинна відповідати істинній якості та кількості засвоєних знань, умінь і навичок.

Контроль знань з дисципліни «Основи юридичної клінічної практики», що викладається на кафедрі загальноправових дисциплін складається з двох блоків планових заходів:

- 1) модульний контроль знань студентів;
- 2) підсумковий контроль знань студентів.

Оцінювання модульного контролю студента

Модульний контроль знань студента є невід'ємною частиною всього навчального процесу й засобом виявлення ступеня засвоєння студентом програмного матеріалу. Модульний контроль роботи студента впродовж семестру має:

- допомагати студентові в організації його роботи;
- привчати студента до систематичного опрацювання матеріалу й підготовки до сприйняття наступних тем із програми дисципліни;
- виявити ступінь відповідальності студента та його ставлення до роботи, причини, що перешкоджають виконувати навчальну програму;
- стимулювати активність та інтерес студента у вивченні дисципліни;
- виявити обсяг, глибину та якість сприйняття студентом матеріалу, який вивчається;
- визначити прогалини в знаннях та способи їх усунення;
- виявити рівень опанування навичками самостійної роботи.

Оцінювання модульного контролю студента в семестрі проводиться за двома основними **напрямами (об'єктами контролю)**:

- 1) систематичність та активність роботи на семінарських заняттях;
- 2) виконання завдань для самостійного опрацювання.

Підсумковий контроль знань студентів

Підсумковий контроль знань студентів охоплює результати оцінювання модульного контролю та екзамен. **Метою підсумкового контролю знань** є визначення дійсного рівня та змісту знань студентів з конкретної дисципліни за обсягом, якістю, глибиною та вмінням застосовувати одержані знання у практичній діяльності відповідно до моделі конкретного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Підсумковий контроль знань з цієї дисципліни проводиться у формі екзамену. Питання до екзамену є вузловими, узагальненими, комплексними, потребують творчого підходу під час побудови відповіді та вміння синтезувати отримані знання.

Питання до екзамену відбираються в межах програмних питань, що становлять зміст навчальної дисципліни. Програмні питання доводяться до студентів на початку навчального семестру.

Передумовою для успішного складання екзамену з дисципліни є точна робота протягом семестру.

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «Основи юридичної клінічної практики»

1. Загальні положення

1.1. Положення про рейтингову систему оцінювання успішності навчання (далі – РСО), які встановлюють особливості рейтингу з кредитних модулів, методику його розрахунку та принципи використання, розробляється, обговорюється й ухвалюється до початку семестру, в якому вивчається дисципліна «Основи юридичної клінічної практики», на початку навчального року доводиться до студентів і протягом навчального року залишаються незмінними.

1.2. В основу РСО покладено поопераційний контроль і накопичення рейтингових балів за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність студентів у процесі навчання.

Метою рейтингової системи оцінювання є:

- інтенсифікація навчального процесу та підвищення якості підготовки фахівців;
- підвищення мотивації студентів до активного, свідомого навчання, систематичної самостійної роботи протягом семестру та відповідальності за результати навчальної діяльності;
- встановлення постійного зворотного зв'язку з кожним студентом та своєчасне коригування його навчальної діяльності;
- забезпечення змагальності та здорової конкуренції в навчанні;
- підвищення об'єктивності оцінювання рівня підготовки студентів;
- зменшення психологічних, емоційних і фізичних перевантажень у період екзаменаційних сесій.

1.3. Положення про РСО є додатком до робочої навчальної програми дисципліни «Основи юридичної клінічної практики».

1.4. Основою для розробки РСО є розподіл аудиторного часу на певні види навчальних занять, які заплановані в робочих навчальних планах, модульні контролі, індивідуальні завдання тощо.

2. Система оцінювання

2.1. У Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ встановлюється єдина максимальна сума балів – **100 балів**. Тобто, це максимально можлива сума балів за всі види робіт з даного модуля: семінарські, практичні та інші заняття; контрольні роботи; самостійне вивчення першоджерел, тем і розділів; робота за індивідуальним планом; колоквиуми, написання тез тощо.

2.2. Оцінка всіх модульних завдань визначається на основі розроблених кафедрою загальноправових дисциплін критеріїв. Складова модульного контролю має бути не більше 40 балів.

2.3. Встановлюються максимальні суми балів за виконання: завдань, виконаних у рамках аудиторних занять, – 30 балів, самостійної роботи, виконання індивідуальних завдань – 30 балів, завдань, винесених на модульний контроль, – 40 балів.

2.4. Студентам, які повністю виконали навчальний план, позитивно атестовані з дисципліни «Основи юридичної клінічної практики» за результатами модульних контролів (отримали 60 балів і вище) на останньому тижні теоретичного навчання за їх згодою в заліково-екзаменаційній відомості проставляється рейтинговий бал і відповідна оцінка за 4-х бальною шкалою.

2.5. За бажанням студент може скласти підсумковий екзамен з метою підвищення оцінки, отриманої за результатами модульних контролів. Складова екзаменаційного контролю має бути не більше 40 балів.

2.6. Викладач зобов'язаний розробити конкретний перелік робіт, які зобов'язаний виконати студент, та критерії їх оцінки (чіткі критерії оцінювання модулів, самостійної роботи, індивідуального завдання, контрольної роботи і т.п.) та довести їх до відома студентів на початку вивчення дисципліни «Основи юридичної клінічної практики».

2.7. Під час контролю систематичності та активності роботи студентів оцінці можуть підлягати: відвідування семінарських і практичних занять, активність та рівень знань при обговоренні питань семінарів, результати виконання лабораторних робіт, проведення розрахунків, завдання для самостійного вивчення, підготовка рефератів та їх презентація, участь у студентських конференціях, гуртках, наукових конкурсах та олімпіадах, інші форми робіт.

2.8. Кафедра загальноправових дисциплін і викладачі можуть встановлювати заохочувальні бали за активну участь в обговоренні навчального матеріалу, творче виконання завдань, за додаткову індивідуальну роботу, яка сприяє поглибленому вивченню курсу «Основи юридичної клінічної практики» (написання і захист реферату, огляд літератури, участь у науковій роботі, публікації статей, олімпіадах, конференціях, виставках, заявках на винаходи тощо), а також вилучати бали за пропуски занять, несвоєчасне виконання завдань тощо. Слід однак мати на увазі, що під час додаткового нарахування балів їх загальна сума не повинна перевищувати максимально допустиме значення.

3. Переведення значення рейтингових оцінок з кредитного модуля в ECTS та традиційні оцінки

3.1. Встановлюється порядок перерахунку рейтингових показників 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну бальну шкалу та європейську шкалу ECTS:

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	Відмінно	90–100
BC	Добре	75–89
DE	Задовільно	60–74
FX	незадовільно з можливістю повторного складання	35–59
F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1–34

FX означає: «незадовільно» – необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання;

F означає: «незадовільно» – необхідна значна подальша робота.

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ
(ЕКЗАМЕНУ)
З КУРСУ «Основи юридичної клінічної практики»**

Екзамен є остаточною формою контролю з навчальної дисципліни «Основи юридичної та клінічної практики», засобом виявлення і оцінки результатів навчального процесу.

Мета екзамену полягає у завершенні курсу вивчення «Основи юридичної клінічної практики», оцінити рівень отриманих студентами знань.

Критерії оцінювання:

«Відмінно» – якщо студент глибоко у повному обсязі засвоїв програмний матеріал; вичерпно та послідовно, грамотно й логічно його висловлює; вільно володіє понятійним апаратом з навчальної дисципліни; виявляє вміння самостійно узагальнювати та висловлювати матеріал, не допускаючи помилок.

«Добре» – якщо студент твердо знає програмний матеріал, грамотно і по суті висловлює його, не допускає важливих неточностей у відповіді на запитання; має незначні зауваження під час надання відповідей.

«Задовільно» – якщо студент засвоїв основний матеріал, але не знає окремих подробиць, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладенні програмного матеріалу та вагається при виконанні завдань, не вміє обґрунтовувати власні судження та наводить власні приклади.

«Незадовільно» – якщо студент не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, з великими труднощами відповідає на питання, не володіє понятійним апаратом з курсу.

Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Юридичні клініки: історія становлення та розвитку у світі та в Україні.
2. Мета і завдання діяльності юридичної клініки.
3. Нормативно-правова база діяльності юридичної клініки.
4. Загальні засади діяльності юридичної клініки.
5. Юридична клінічна освіта в Україні: значення практичної складової для підготовки майбутніх юристів.
6. Загальні уявлення про етику.
7. Професійна етика юриста: види, особливості, значення.
8. Професійна етика юриста-консультанта юридичної клініки.
9. Етичний кодекс юридичної клініки.
10. Конституція України як основний закон.
11. Аналіз Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 02 червня 2011.
12. Аналіз Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 липня 2012 р.
13. Аналіз наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу» від 03 серпня 2006 р. № 592.
14. Стандарти діяльності юридичних клінік України, схвалені на Всеукраїнському 3'їзді Асоціації юридичних клінік України (протокол № 02 від 19 червня 2014 р.).
15. Діловодство та документування в діяльності організацій.
16. Загальні засади діловодства.
17. Класифікація документів.
18. Специфіка діловодства та документування в юридичній клініці.
19. Діловодство та документування в юридичній клініці «Істина» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.
20. Загальні засади юридичного консультування.
21. Юридичне консультування як основний напрям діяльності юридичної клініки.
22. Спеціалізація юрисконсультів в юридичній клініці.
23. Етапи роботи над справою.
24. Поняття офісу та офісної техніки: необхідні елементи для роботи юридичної клініки.
25. Доступні бази даних для комплексного консультування: види та способи користування.
26. Особливості збору інформації юристом-консультантом юри-

дичної клініки.

27. Особливості обрання стратегії і тактики у справах юристом-консультантом.

28. Особливості опрацювання галузевих та комплексних справ.

29. Альтернативні вирішення юридичних звернень.

30. Поняття та види юридичних документів.

31. Загальна характеристика юридичних документів.

32. Засоби оформлення юридичних документів.

33. Етапи роботи зі складання документу.

34. Поняття процесуальних документів, їх ознаки та види.

35. Структура, призначення та роль процесуальних документів у роботі правника.

36. Правила складання процесуальних документів згідно нових процесуальних вимог.

37. Вимоги до оформлення та змісту документу.

38. Поняття та значення представництва інтересів.

39. Правове регулювання представництва інтересів клієнта.

40. Повноваження суб'єктів представництва: представника і особи, яку представляють.

41. Фізичні та юридичні особи як представники у різних інституціях.

42. Особи, які не можуть бути представниками.

43. Вимоги до особи-представника інтересів клієнта в цивільному процесі.

44. Вимоги до особи-представника інтересів клієнта в господарському процесі.

45. Вимоги до особи-представника інтересів клієнта в адміністративному процесі.

46. Вимоги до особи-представника інтересів клієнта в кримінальному процесі.

47. Захист прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб на всіх стадіях виконавчого провадження.

48. Юридичний супровід під час виконавчого провадження.

49. Оскарження рішень, дій (бездіяльності) державного виконавця.

50. Сутність та структура психологічного забезпечення роботи юридичної клініки, її мета і завдання.

51. Роль психологічного фактору у роботі юриста-консультанта в юридичній клініці.

Навчальне видання

**Наливайко Лариса Романівна
Голобутовський Роман Зіновійович
Тарасенко Юлія Миколаївна**

ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ

**Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських занять**

**(для студентів 4 курсу денної форми навчання
юридичного факультету)**

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
Л.Р. Наливайко*

Редактор, оригінал-макет, дизайн –
А.В. Самотуга

Підп. до друку 21.08.2018. Формат 60x84/16. Друк – RISO.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 3,75. Обл.-вид. арк. 3,50. Тираж – 50 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018